

Mateusz Ratyński
(Warszawa)

**MATERIAŁY KAZIMIERZA KUHNA
(1875-1957)
(119)**

Kazimierz Kühn urodził się 10 lutego 1875 r. w Płocku w spolonizowanej rodzinie niemieckiej. Jego rodzicami byli Gustaw oraz Stefania z Waśniewskich. Ojciec Kazimierza, Gustaw był farmaceutą i założycielem apteki w Płocku oraz aktywnym działaczem oświatowym i dobroczynnym. Uczestniczył także w powstaniu styczniowym w wyniku, którego był więźniem politycznym rosyjskiego zaborcy.

W 1895 r. Kazimierz Kühn ukończył męskie gimnazjum klasyczne w Płocku. Edukację kontynuował na wydziale mechanicznym Politechniki w Rydze, gdzie w 1902 r. zdał studia z dyplomem inżyniera. W zawodzie pracował w powiecie rypińskim, a następnie w kolei moskiewsko-kijowskiej i w Rydze. W 1909 r. wrócił do Płocka i został kierownikiem biura technicznego. W Płocku rozpoczął prężną działalność społeczną. Od 1910 r. był radnym i ławnikiem magistratu, a od 1913 r. dyrektorem Towarzystwa Kredytowego Połockiego. Podczas I wojny światowej, w lutym 1915 r. wziął udział w tworzeniu Komitetu Obywatelskiego, który przejął władzę w Płocku po ucieczce Rosjan. 15 lutego został wybrany na prezydenta miasta, którym był do 15 września, gdy okupacyjne władze niemieckie ustanowiły własnego burmistrza. Od 1916 do 1917 r. pełnił funkcję ławnika magistratu, a od 1918 r. dyrektora miejscowej elektrowni.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zaangażował się w działalność samorządową. W latach 1921-1933 był starostą częstochowskim. Dzięki jego aktywnej postawie i dużym zdolnościom organizatorskim udało się zbudować w powiecie m. in. 87 szkół, 100 przedszkoli, 118 straży ogniowych, 3 szpitale i 4 lecznice weterynaryjne. Zabiegał także o rozwój kulturalny powiatu. Z jego inicjatywy powstały lokalny teatr i muzeum. Zapoczątkował wydawanie regionalnego czasopisma „Ziemia Częstochowska”.

W latach 1933-1936 był naczelnikiem wydziału samorządowego województwa stanisławowskiego. W 1936 r. przeszedł na emeryturę i osiadł w Warszawie, gdzie rozpoczął pracę naukową nad problematyką samorządu. W 1936 r. został profesorem i przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Samorządu Terytorialnego. Był autorem licznych prac teoretycznych i propagujących idee samorządu tj. *Gospodarka na drogach gminnych* (1928), *Zarys programu i metod pracy samorządu ziemskiego* (1930), *Rola samorządu w rozwiązywaniu doniosłych zagadnień Państwa* (1936), *O potrzebie prac naukowo-badawczych nad samorządem* (1937), *Program prac naukowo-badawczych nad samorządem* (1938).

W czasie II wojny światowej przebywał w Warszawie, a po powstaniu warszawskim znalazł schronienie w Częstochowie. W 1945 r. został kustoszem Muzeum Miejskiego w Częstochowie. W 1949 r. stracił pracę i poświęcił swój czas na pisanie dwutomowej pracy *Ludzkość sama się sobą rządzi*.

Żonaty z Wandą Dołęga-Ulińską (1879-1957). Miał dwie córki; Hannę i Irenę. Jego działalność samorządowa została uhonorowana Orderem Odrodzenia Polski (1925).

Zmarł 15 maja 1957 r. Został pochowany na cmentarzu Kule w Częstochowie.

Spuścizna Kazimierza Kühna zawiera materiały z lat 1928-1961. Zostały one uporządkowane w 2017 roku przez mgr Mateusza Ratyńskiego. Rozmiar zespołu wynosi 0,15 m.b. Materiały archiwalne po Kazimierzu Kühnu zostały przekazane przez jego córkę, Irenę Neugebauer w 1973 r. Spuściznę podzielono na 7 zasadniczych grup. Grupa I obejmuje materiały twórczości naukowej, a konkretnie jego dwutomową pracę *Ludzkość sama się sobą rządzi* z 1953 r. Rozprawa nie została opublikowana. Grupa obejmuje 2 jednostki archiwalne.

Następna grupa II czyli materiały biograficzne zawiera dokumenty osobiste z lat 1929-1950 m. in. wykaz jego prac, dyplomy i wyróżnienia. Dokumenty zostały umieszczone w 1 jednostce archiwalnej. Grupa III to korespondencja z Władysławem Tatarkiewiczem z lat 1954-1957 zarówno wpływająca jak i wychodząca, umieszczona w 1 jednostce archiwalnej. Grupa IV zawiera materiały dotyczące autora spuścizny z 1930 i 1961 r. Liczy 1 jednostkę archiwalną. Grupa V to materiały rodzinne, a konkretnie korespondencja Władysława Tatarkiewicza do córki Kazimierza, Hanny Głowczeskiej z lat 1957-1959. Składa się z 1 jednostki archiwalnej. Grupa VI to materiały osób obcych złożone w 1 jednostce archiwalnej. Grupa VII czyli załączniki zawiera publikacje K. Kühna z lat 1928-1945. Liczy 1 jednostkę archiwalną. Materiały Kazimierza Kühna w PAN Archiwum w Warszawie mają sygnaturę 119. Spuścizna widnieje w bazie szukajwarchiwach pod numerem 579.

Bibliografia:

Materiały Kazimierz Kühna, PAN Archiwum w Warszawie, sygn. 119.
Sętowski Juliusz, *Cmentarz Kule. Przewodnik biograficzny*, Częstochowa 2005, s. 162–163.
Tatarkiewicz Władysław, *O Życiu i pracy Kazimierza Kühna*, „Życie i myśl” 1961.

PRZEGLĄD ZAWARTOSCI INWENTARZA

I. Prace twórcy spuścizny	1-2
II. Materiały biograficzne	3
III. Korespondencja	4
IV. Materiały o twórcy zespołu	5
V. Materiały rodzinne	6
VI. Materiały osób obcych	7
VII. Załączniki	8

I. PRACE TWÓRCY SPUŚCIZNY

1. *Ludzkość sama się sobą rządzi*
Opracowanie, tom I
1953, masz 1, k.
2. *Jw.*
Opracowanie, tom II
1953, masz 1, k.

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

3. Dokumenty osobiste
Wykaz prac, dyplom od Ministerstwa Przemysłu i Handlu, świadectwo ukończenia kursu muzeologicznego, oferta pracy w Ministerstwie Rolnictwa, powołanie na stanowisko kierownika Muzeum Miejskiego w Częstochowie, powołanie do opieki nad ruinami zamku w Olsztynie
1929-1950, rkp., masz, k.

III. KORESPONDENCJA

4. K. K. i Władysław Tatarkiewicz
Korespondencja wpływająca i wychodząca
1954- 1957, rkp., masz., k.

IV. MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU

5. „Gazeta Urzędowa Wydziału Powiatowego w Częstochowie”: numer jubileuszowy poświęcony 10-leciu pracy K. K.,
W. Tatarkiewicz, *O Życiu i pracy Kazimierza Kühna*
Artykuły poświęcone K. K.
1930, 1961, druk, l., sz., k.
Druk poz. 1: 24 V 1930, nr 13-14.
Druk poz. 2: „Życie i myśl” 1961

V. MATERIAŁY RODZINNE

6. Władysław Tatarkiewicz do Hanny Głowczewskiej
Korespondencja z córką K. K.
1957-1959, rkp., l., k.

VI. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

7. List W. Nagłowskiego do księgarni S. Kamińskiego
1956, masz., k. 1

VII. ZAŁĄCZNIKI

8. *Polska praca*
Gospodarka na drogach gminnych
Rola samorządu w rozwiązywaniu doniosłych zagadnień państwa
O potrzebie prac naukowo-badawczych nad samorządem
Program prac naukowo-badawczych nad samorządem
Wielka okazja
Artykuły, książki, referaty
1928-1945, druk., l., sz., k.
Druk poz. 1: „Samorząd” 11 XI 1928 nr 46
Druk poz. 2: Częstochowa 1928
Druk poz. 3: Warszawa 1936
Druk poz. 4: Warszawa 1937
Druk poz. 5: Warszawa 1938
Druk poz. 6: „Przemiany” 22 IV 1945 nr 2/58